

ВІДГУК  
офіційного опонента  
на дисертаційну роботу

«Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів  
культурної спадщини»,  
здобувача ступеня доктора філософії  
**Молочка Віталія Олександровича**  
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво  
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Робота відповідає спеціальності 191 – Архітектура та містобудування. Містить ґрунтовну теоретичну складову і рекомендації для проєктної практики. Висновки до розділів і загальні висновки сформульовано на високому рівні в логічній послідовності. В дисертації визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, визначені завдання повністю розкрито в тексті в трьох розділах роботи. Текстова частина доповнена великою кількістю візуального матеріалу.

**Актуальність теми дисертації** сам дисертант сформулював таким чином: «Попри те, що російсько-українська війна ще триває, вже зараз тривають підрахунки втрат об'єктів культурної спадщини, історичного середовища, житлового і промислового фонду, тощо. За деякими підрахунками в період від 24.02.2022 до 25.11.2023 було зруйновано або пошкоджено 863 об'єкти культурної спадщини, з них 119 пам'яток національного значення, 674 – місцевого значення, 70 – нововиявлених пам'яток. Станом на 25.01.2024 року зруйновано і пошкоджено 1938 об'єктів культурної інфраструктури. Станом на 24.01.2024 пошкоджено або зруйновано близько 530 релігійних споруд різних конфесій у різних регіонах» (стор.23).

Дисертант звертає увагу на такий важливий аспект:

- «важливе місце, особливо в умовах війни, займає цифровізація процесів, пов'язаних з культурною спадщиною (стор.23);

- «враховуючи масштаб руйнувань, який постійно зростає, є потреба в створенні комплексної програми підготовки фахівців-експертів з оцінки об'єктів культурної спадщини, які в умовах відсутності централізованої реставраційної структури в Україні зможуть надавати свої висновки щодо цінності об'єкту і відтак доцільності його збереження в первісному вигляді, відбудови чи перепрофілювання під нові функції» (стор.25).

**Об'єктом дослідження** є зруйновані під час війни об'єкти культурної спадщини. **Предметом дослідження** є проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини.

**Межі дослідження:** хронологічні – ХХ-ХХІ ст., територіальні – Україна, країни Європи.

**Мета дослідження:** визначити масштаби втрат об'єктів культурної спадщини внаслідок російсько-української війни і на основі дослідження вітчизняного і європейського досвіду післявоєнної відбудови розробити на основі системно-структурного підходу експертні системи сфери охорони культурної спадщини і підготовки профільних кадрів реставрації під егідою ЮНЕСКО та інформаційну модель процесу підготовки профільних кадрів реставрації.

**Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни**

Дисертація вирішує актуальні проблеми сьогодення, спричинені російсько-українською війною, і має не лише наукове, а й практичне значення для пам'яткоохоронної і реставраційної галузей.

Наукова новизна роботи полягає в наступному:

«Вперше:

- проведено підрахунок пошкоджених і зруйнованих об'єктів згідно хронології, територіального розташування по окремих областях та характеру пошкоджень;

- розроблено на основі системно-структурного підходу експертні системи сфери охорони культурної спадщини і підготовки профільних кадрів реставрації під егідою ЮНЕСКО та інформаційну модель процесу підготовки профільних кадрів реставрації

Удосконалено:

- визначення характеру пошкоджень і руйнувань від сучасних видів озброєння;

Отримало подальший розвиток:

- характеристики проблем культурної спадщини часів російсько-української війни і їх наслідки;

**Практичне значення одержаних результатів.** Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані:

– в пам'яткоохоронних і реставраційних інституціях, які займаються збереженням історико-культурної спадщини;

– в учбовому процесі для навчання пам'яткоохоронців, експертів з оцінки культурної спадщини, митців, мистецтвознавців, реставраторів, архітекторів» (стор.31,33).

## Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Молочка Віталія Олександровича повністю відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Представлена дисертація є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності. Дослідження «Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини», є результатом самостійної праці Молочка Віталія Олександровича і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Підтверджено перевіркою на антиплагіат, що використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Дисертація має традиційну для теоретичних робіт структуру з анотацій, словника спеціальних термінів, вступу, трьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У Вступі автор визначає актуальність теми дослідження, висвітлює зв'язок власного дослідження з науковими програмами і темами, визначає об'єкт і предмет дослідження, мету дослідження і завдання для досягнення мети, наукову новизну і практичну значущість роботи, а також дані про апробацію в статтях і на конференціях. В першому розділі наведено огляд робіт попередників і проаналізовано загальні питання, пов'язані з руйнуваннями об'єктів культурної спадщини в часи війни, що дозволило окреслити порядок і аспекти дослідження. В другому розділі автор розробив методологічний апарат дослідження, а третій розділ присвятив власне розкриттю власного дослідження і розробленим ним рекомендаціям. «...було створено експертну систему сфери охорони культурної спадщини з урахуванням реалій сьогодення, а саме проблем російсько-української війни.

В графічній формі було виявлено основні складові системи і структурні зв'язки між ними, аби визначити наслідки і причини проблем, що виникли в сфері культурної спадщини і окреслити шляхи їх подолання. Така ж експертна система була створена для підготовки фахівців в сфері реставрації, створена у співпраці з ЮНЕСКО і Міністерством культури і інформаційної політики України» (стр.116).

«На основі методу системно-структурного аналізу розроблено експертну систему сфери охорони культурної спадщини з урахуванням проблем російсько-української війни, де в графічній формі представлено основні складові пам'яткоохоронної сфери і структурні зв'язки між ними, що дозволяє визначити наслідки і причини проблем, що виникли в сфері культурної спадщини і окреслити шляхи їх подолання. (стр.176).

Така ж експертна система була створена для підготовки фахівців в сфері реставрації, створена у співпраці з ЮНЕСКО і Міністерством культури і інформаційної політики України. В ній визначено основні проблеми галузі, їх наслідки, причини проблем, запропоновано способи їх вирішення.

Розроблено в графічній формі схему інформаційної моделі профільної підготовки реставраторів, де етапи розділялись на окремі ієрархічні рівні. Ця модель найбільш наочна у випадку об'єкта архітектури, однак вона може бути застосована і для представлення у графічному алгоритмічному вигляді пропоновану профільну підготовку кадрів (стр.178)».

Таким чином, дисертація Молочка Віталія Олександровича «Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини» розглядає важливі питання відбудови зруйнованих і пошкоджених під час війни об'єктів культурної спадщини і таким чином вирішує важливу народно-господарчу проблему.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

### **Мова та стиль викладення результатів**

Дисертаційна робота написана українською мовою. Зміст викладений логічно, грамотно, зрозумілою науковою мовою з правильним використанням специфічної термінології.

### **Оприлюднення результатів дисертаційної роботи**

Результати досліджень, які викладені в дисертації, були представлені на 9 наукових конференціях і семінарах, з них 7 – міжнародних, 2 - всеукраїнських.

Результати дисертації були опубліковані в 5 наукових працях: в фахових наукових виданнях України – 2 одноосібні статті, в іноземних фахових виданнях, які входять до наукометричної бази SCOPUS та Web of science – 1 стаття у співавторстві, 2 тези наукових доповідей, з них 1 у співавторстві.

Наукові публікації здобувача містять матеріали авторських досліджень, всі статті написано з співавторами з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

### **Недоліки, зауваження, дискусійні питання до дисертаційної роботи**

1. Ілюстрації з фотографіями зруйнованих об'єктів потребують насичення аналітикою, бажано було доповнити їх поданими в табличному вигляді описами пошкоджень, стану конструкцій і навести фотографії фрагментів будівель.

2. Графічні схеми з дрібним текстовим масивом важко читати. Достатньо було б надати узагальнені блок-схеми з відповідною текстовою анотацією.

3. Кругові діаграми по областях сприймаються одноманітно. Можливо, їх треба було подати зменшено на меншій кількості сторінок.

Водночас ці зауваження не знижують якості представленого дослідження і є швидше побажанням в разі публікації роботи як монографії.

### **Висновок про дисертаційну роботу**

Все вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертація «Проблеми та методи реставрації зруйнованих під час війни об'єктів культурної спадщини», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування, є завершеною, самостійно виконаною роботою, містить значну наукову новизну та практичну цінність і є особливо актуальною для відновлення зруйнованих пам'яток архітектури.

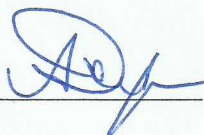
Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Молочко Віталій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

**Офіційний опонент:**

Кандидат технічних наук, доцент,  
доцент кафедри архітектури  
будівель та дизайну  
Національного університету  
«Полтавська політехніка  
імені Юрія Кондратюка»



А. Ю. Дмитренко

Підпис кандидата технічних наук, доцента А.Ю. Дмитренка засвідчую

Проректор з наукової роботи  
Національного університету  
«Полтавська політехніка  
імені Юрія Кондратюка»



О.В. Степова